

การวางแผนการท่องเที่ยว

อาจารย์อัยฎงค์ โปราณานนท์**

การวางแผนการท่องเที่ยวในที่นี้จะเน้นเฉพาะในเขตเทศบาล เนื่องจากการวางผังเมืองจำเป็นต้องทำการวางแผนการท่องเที่ยวไปด้วย

การเก็บข้อมูล ได้แก่

▪ ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เก็บจากการสอบถามประชาชนจากหมู่บ้านต่างๆ ว่าแต่ละหมู่บ้านมีแหล่งท่องเที่ยวหรืออะไรหรือมีอะไรที่เป็นจุดเด่นบ้าง หรืออาจถามจากผู้ที่มาเยี่ยมชมว่า ในสมัยก่อนมีเหตุการณ์อะไรสำคัญเกิดขึ้นหรือไม่ มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์อะไรหรือไม่ แล้วเขียนรายการที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ออกมา หลังจากนั้นก็ออกไปสำรวจ

ตัวอย่าง ของพอได้ชื่อสถานที่มา เป็นประเภทอะไร ก็ตั้งรายการต่างๆ ดังนี้

- ก. สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร
- ข. กำจัดขยะเป็นอย่างไร
- ค. ห้องสุขาเป็นอย่างไร
- ง. การบำบัดน้ำเสียเป็นอย่างไร
- จ. ฯลฯ

จากนั้นก็ให้คะแนนแต่ละรายการว่ามีปัญหาระดับใด มาก ปานกลาง น้อย จากนั้นจึงนำตัวเลขมารวมกัน และจัดระดับความสำคัญของการดำเนินการแก้ปัญหาให้พอมีงบประมาณก็จัดสรรไปตามลำดับนี้

ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

- 1) ทางเข้าถึง งานเข้าถึง ตัวอย่าง กั้นพะเยาส่วนใหญ่ก็พบว่าทางเข้าถึงไม่ชัดเจน ควรปรับตำแหน่งการตั้งป้ายให้ชัดเจน ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เช่น ปลูกต้นไม้
- 2) หลักการ
 - ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ก็ต้องหาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่น ถ้ำ น้ำตก ฯลฯ โดยเอาสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติไว้ห่างๆ ใกล้กับทางเข้าออก (ซึ่งหลักการนี้ก็เหมือนกับหลักการผังเมือง) ตัวท่องเที่ยวต้องเป็นธรรมชาติ สงบ ส่วนที่วุ่นวาย (ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า ฯลฯ) ต้องเอาไว้ไกลๆ แบ่งเป็นเขตอนุรักษ์ เขตพัฒนา
 - ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะไม่อนุญาตให้คนเข้าไปในเขตท่องเที่ยวเลย
 - การตัดถนนที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวให้ตัดเป็นทางโค้ง เพื่อการเดินทางจะได้ผ่านหมู่บ้านอื่นๆ ด้วยชาวบ้านอื่นๆ ก็อาจจะได้ขายของไปด้วย
 - แล้วจัดสภาพในแหล่งท่องเที่ยวเป็นโซนๆ ไป เช่น เป็นเขตอนุรักษ์ เขตพัฒนา ฯลฯ ตัวอย่างถ้าหลวงนางนอน การจัดโซนอันดับแรกอาจเป็นการปลูกต้นไม้เพื่อเป็นการแบ่งเขตไปในตัว มีการจัดซุ้มเล็กๆ เป็นที่ให้ความรู้ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอนุรักษ์ ประวัติ

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัยฎงค์ โปราณานนท์ อาจารย์พิเศษ ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

■ บริเวณโซนธรรมชาตินี้จะต้องเน้นธรรมชาติมากที่สุด หากจะสร้างอะไรต้องเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด และเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ห้ามให้เข้าไปยุ่งกับหินงอกหินย้อย พยายามใช้วัสดุที่อยู่ตามธรรมชาติให้มากที่สุด ตัวอย่าง เวียงปรีภษาที่เชียงราย ซึ่งเป็นชุมชนเมืองโบราณแห่งหนึ่ง มีการสร้างตึกเติมไปหมดเลย จนต้องเข้าไปคุยกับเจ้าอาวาสตรงๆ ว่าให้แยกตึกส่วนที่กลุ่มสังฆาราวาสกับส่วนที่เป็นโบราณสถานไว้คนละกลุ่ม ซึ่งก็ต้องเข้าไปวางผัง มีการจัดทำป้าย ฯลฯ ให้เลย ซึ่งช่วงแรกก็ใช้วิธีการประณีประยอมก่อน

3) การบริหาร การทำแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีผลประโยชน์ และสุดท้ายปัญหาที่จะสะท้อนกันเอง การบริหารที่ดีที่สุดมี 2 แห่งที่สามารถเป็นตัวอย่างได้

ก) ที่วัดถ้ำเซิวดาว เนื่องจากถ้ำเซิวดาวนี้อยู่ในวัด มีการจัดคณะกรรมการพัฒนาวัดกันขึ้น โดยมีมีกษะทายกเป็นประธาน มีการแบ่งพื้นที่หน้าวัดให้เช่า แต่คนที่เช่าได้ต้องเป็นคนในหมู่บ้าน และในวัดมีบ่อปลาจึงมีการขายอาหารปลา เอาคนแก่มาวางถาดขายดอกไม้รูปเทียนที่หน้าพระวิหาร 1 คน หน้าพระองค์ใหญ่อีก 1 คน ซึ่งบางจุดจะขายได้ดีบางจุดขายไม่ดี ทางวัดก็นำเงินที่ขายได้ภายในวัดทั้งหมดมาเฉลี่ยแบ่งกันทุกจุดเท่ากัน เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดการทะเลาะแย่งกัน

ข) วัดถ้ำแม่ออน โดยถ้ำแม่ออนอยู่ในเขตวัดเช่นเดียวกัน มีการแบ่งกันดูแลว่าช่วงเวลากันดูแลของหมู่บ้านต่างๆ เป็นเดือนๆ ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถฮั้วกันได้ ต้องมีการตกลงกันเรื่องการแบ่งผลประโยชน์กันก่อนหรืออาจจะหักเป็นงบพัฒนาหมู่บ้านที่เปอร์เซ็นต์ตกลงกัน ซึ่งอาจจะขอให้กรมสรรพากรมาทำให้ก็ได้

หากเทศบาลจะทำแหล่งท่องเที่ยวปัญหาสำคัญอยู่ที่การบริหาร ซึ่งต้องมีการตกลงกันให้รู้เรื่องก่อนที่จะดำเนินการ เริ่มแรกที่เทศบาลจะทำแหล่งท่องเที่ยวอาจจะใช้วิธีการจากตัวอย่างทั้งสองนี้ได้ เริ่มแรกอาจทำแบบไม่ซับซ้อนให้ช่างของเทศบาลทำการวางผังเป็นภาพสะกิดหยาบก่อนก็ได้ หรืออาจขอความร่วมมือไปที่หน่วยงานงานวางผังเมืองก็ได้ อาจใช้วัสดุท้องถิ่นง่ายๆ หรือคณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถทำไปก่อนก็ได้ พอมีงบประมาณค่อยมีการปรับปรุงต่อไป และอย่างน้อยก็จะแบ่งเป็นโซนต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้แล้ว

กรณีที่ห้วยข้าวกล้า ซึ่งเป็นทางผ่านไปแหล่งท่องเที่ยวคือ เขื่อนยาง นั้น หากเทศบาลมีข้อมูลและแน่ใจว่าเทศบาลเป็นทางผ่านไปเขื่อนยางนั้นจริง เทศบาลตำบลห้วยข้าวกล้าก็อาจมีการสร้างสถานที่ซึ่งอาจเป็นริมถนนแล้วจัดให้มีกลุ่มแม่บ้านนำสินค้ามาขาย เป็นของฝาก แต่ทางที่ดีเราควรมาสนใจที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ตัวเราก่อน เช่น ที่วัดนุพพาราม ซึ่งคาดว่าจะแหล่งท่องเที่ยวที่ดีต่อไปได้

กรณีหนองหลวงที่เชียงราย ซึ่งพยายามจะเอาเรือใบลงไปเล่น แต่สุดท้ายเรือก็เล่นไม่ได้ เพราะในหนองหลวงนั้นลึกลงไปมีไม้ กิ่ง ไม้ ถ้าเรือล่มลงไปก็เป็นอันตราย ซึ่งก่อนจะทำควรต้องดูข้อมูลให้ดีกว่า

หากเทศบาลมีพื้นที่ติดกับพื้นที่อื่นๆ ที่ต่างคนต่างมีแหล่งท่องเที่ยว ถ้ามาร่วมกันหารือจัดแผนท่องเที่ยวกันได้ก็จะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นต่อหลายๆ ฝ่าย

ความสำคัญของข้อมูลในการประกอบการทำแผนการท่องเที่ยว

การจะทำการวางแผนการท่องเที่ยว เทศบาลก็ต้องมีชุดข้อมูลอีกชุดหนึ่งที่จะใช้สำหรับการวางแผนท่องเที่ยวโดยตรง เริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว หากเทศบาลเห็นว่าจุดใดที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปอาจเข้าไปนั่งสังเกตหรือสอบถามข้อมูลเบื้องต้นว่า

- ⇒ นักท่องเที่ยวที่มานั้นมาทำอะไร มาพักผ่อนหรือทำธุรกิจ ฯลฯ
- ⇒ นักท่องเที่ยวที่มานั้นมาอย่างไร (รถส่วนตัว รถทัวร์ รถโดยสาร)
- ⇒ ที่พัก นักท่องเที่ยวพักที่ไหน

- ⇒ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากจะรู้ว่านักท่องเที่ยวมีการซื้อสินค้าหรือใช้จ่ายอะไรในเทศบาลหรือไม่ และจะรู้ว่ามีส่วนอะไรบ้างที่นักท่องเที่ยวสนใจ หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวมานั้นเป็นช่วงเวลาที่ยังหรือก่อนมือเที่ยง เราก็จะสามารถรับมือด้วยการจัดหาร้านอาหารที่ดีๆ ไปได้
 - ⇒ ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวนั้นจะเป็นตัวบอกให้เราทราบว่าเราต้องเตรียมการหรือเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งสาธารณูปโภคอย่างไรไว้ให้ เช่น กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กับกลุ่มครอบครัว ความต้องการสิ่งบริการก็จะต่างกัน
 - ⇒ โครงสร้างด้านอายุ เพศ อาชีพ ก็มีความต้องการสิ่งบริการแตกต่างกัน
- ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้จะทำให้เทศบาลสามารถวางแผนการท่องเที่ยวและจัดการท่องเที่ยวที่ดีขึ้น และการท่องเที่ยวจะมีทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวในฤดูและนอกฤดูกาล
- สิ่งสำคัญของการวางแผนการท่องเที่ยวคือ เรื่องข้อมูล การโฆษณา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว